

2. «Пятнадцать радостей брака» и другие сочинения французских авторов XIV-XV веков / под ред. Ю. Л. Бессмертного. - М.: Наука. – 1991. – С. 155 – 183.

3. Пизанская Кристина Книга о Граде женском // Хрестоматия по истории Средних веков / под ред. Ю. Л. Бессмертного. – М., 1991. – С. 218–256.

4. Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М.: Искусство, 1990. – 396 с.

5. Рябова Т. Б. Женщина в истории Западноевропейского Средневековья. – М.: Юнона, 1999. – 212 с.

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ МОНАСТИРІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кирилюк Анна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, м. Луцьк

Джерельна база вивчення історії римо-католицьких монастирів у Волинській губернії є широкою і представлена різними видами документів. Серед них нормативно-правові акти Російської імперії, монастирські візитації, листування настоятелів монастирів та провінціалів орденів з єпископом, рапорти настоятелів із різних питань, статистичні матеріали, розпорядчі документи місцевих органів влади, справи повітових судів. Більшість джерел є неопублікованими. Комплексний підхід до використання джерельного фонду теми ще не був використаний вітчизняними дослідниками.

Основний масив джерел із проблеми вміщений у фондах Державного архіву Житомирської області (далі – ДАЖО). Оскільки Житомир був адміністративним центром, то тут базувались всі губернські органи влади, у тому числі і Луцько-житомирська римо-католицька духовна консисторія. Для дослідження обраної проблеми, найважливішими є два фонди № 90 «Візитор римо-католицьких монастирів Луцько-житомирської єпархії» та фонд № 178 «Луцько-житомирська римо-католицька духовна консисторія».

Найінформативніше джерело – монастирські візитації. У них є загальноісторична інформація та конкретні данні про монастир, охоплюють період 1796 – 1931 рр. Генеральний візитний опис монастиря складав його настоятель. У ньому зазначався особовий

склад з чітким визначенням посадових функцій усіх ченців, стан костелу, монастирського корпусу, усіх господарських будівель, перелічувались села, фільварки, угіддя, грошові суми належні монастирю, фіксувались доходи та витрати чернечої громади. Генеральна візитація складалася у двох примірниках: один передавали до архіву римо-католицької духовної консисторії, а інший – єпископу [3, 437]. Візитаційні описи складені польською мовою. Це джерело є важливим для дослідження монастирського господарства, майнового забезпечення та особового складу монастирів.

Відповідно до указу 1832 р. багато римо-католицьких монастирів у Волинській губернії підлягали ліквідації [2, 508]. Важливим джерелом для дослідження цього періоду є справи про закриття монастирів. У них, подібно до монастирських візитацій, подано повний перелік майна скасованих монастирів. Цей документ також складався настоятелем польською та російською мовами. Завдяки такому виду джерел ми можемо порівняти стан майнового забезпечення монастиря з тим, яким він був на початку XIX ст.

Відповідно до указу 1841 р. монастирі поділено на штатні та заштатні [1, 139]. Штатні монастирі, залежно від класу, отримували платню від держави. У справах, що стосуються штатних та заштатних обителів, вміщені статистичні данні, що дозволяють скласти уявлення про зміни в мережі римо-католицьких монастирів впродовж XIX століття.

Серед справ ДАЖО, окрім вище зазначених типів документів, є книги прибутків та витрат монастирів, рапорти настоятелів із різних питань, листування настоятелів з єпископом, скарги на ченців або настоятелів єпископу, справи про виїзд ченців за кордон.

Загалом можемо констатувати наявність у ДАЖО достатньо широкої та різноманітної джерельної бази з обраної нами проблеми. На основі цих джерел можна досліджувати усі сфери діяльності римо-католицьких монастирів, їхню мережу та соціальний склад.

1. О передаче в ведание Министерства Государственных имуществ, всех недвижимых населенных имений иноверного духовенства Западных губерний. Именной [указ], данный Сенату. 1841. Декабря 25 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе.– СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1842. Т. XVI. – Ч. II. – № 15153 – С. 139.

2. Об упразднении некоторых римо-католических монастырей.

Именной [указ], объявленный гражданским губернатором министром внутренних дел. 1832. Июля 19. // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. – СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1833. Т. VII. – № 5506 – С. 508.

3. Регламент для управления церквей и монастырей римокатолического исповедания в Российской империи 1798 Ноября 3 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. Типография II отделения собственной его императорского величества канцелярии. 1830. Т. XXV. – №18734 – С.436.

ГЕНРИХ IV І ГРИГОРІЙ VII: БОРТЬБА ЗА ВЕРХОВЕНСТВО У ХРИСТІЯНСЬКОМУ СВІТІ

Кожан Юлія

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

XI століття увійшло в історію Європи закликком до реформи Церкви, початком Хрестових походів, феодалними міжусобицями. Проте сучасників найбільше вразив конфлікт між папою римським Григорієм VII і німецьким королем Генріхом IV, відомий як «спір про інвеституру», який розгорівся в 70-х роках. Духовний і світський володарі вели боротьбу за верховенство влади у християнському світі.

У середині XI століття були зроблені важливі кроки у церковній реформі. Її натхненником став Гільдебранд (1015/1020–1085), згодом папа Григорій VII (1073–1085 рр.), який з'явився в курії як чернець Клонійського монастиря [3, с.118]. На той час королівська влада в Німеччині переживала кризу, зумовлену перебуванням на троні малолітнього Генріха IV (1056-1106 рр.)

Метою церковної реформи Гільдебранда було розірвання залежності кліру від світської влади. Але прелати погоджувалися на реформу тільки за умови збереження всіх мирських благ, якими вони користувались; імператорська влада - якщо їй будуть повернуті землі та регалії, які знаходились у руках вищого духовенства [4, с.91].

У “Диктаті папи” від 1075 р. стверджувалася панівна роль апостольського престолу і папи. Тільки римський єпископ може носити імператорські інсигнії; звільнити від присяги на вірність не тільки підданих неправедного володаря, але й навіть скинути імператора, проте самого його судити нікому не дозволено [1].